

Vendégvárás

A támadás onnan érte, ahonnan egyáltalán nem számított rá, amikor elképzelte a várható fogadtatást.

A legfiatalabb lánya csattant fel, magas hangon, mint kicsi kora óta mindig, ha azt hitte, igaza van:

- Hát az lenne a legnagyobb hülyeség!
- De már akkor kiabált a másik két lánya is, a felesége is:
- Már megint mit ki nem találsz!
- Hogy elpazaroljuk azt a gyönyörű jószágot!
- Hogy tönkremenjen ebben a hőségben!
- Mikor még egy nyomorék hűtőszekrény sincs!
- Így van, arra még nem jutott!

Ezt megint a „kicsi” mondta, a kedvence.

Gondolhatta volna, hogy szavakban megint alulmarad. Hogy lebirkozának, mint gyerekek, mikor „kicsi a rakás”-t játszottak. — Csak éppen akkor engedte magát.

Hiába hasonlítanak rá a lányai, a nyelvüket az anyjuktól örökölték. Egyik se olyan gyámoltalan, mint ő. Ennek máskor örülni szokott, most bosszantotta a tehetetlensége.

Röpködtek a szavaik, mint mérges kis darazsak, csípős kis sebet ejtett mindegyik.

De a legfájdalmasabb a legkisebb lánya mondása volt.

Ha legalább egy fia lenne! Ha nem csúfolnák mindig „egyke”-nek ennyi nő között!

Még az érveit se tudta összeszedni. Eloldalgott hátra, a szedresbe, szótilanul. A szedést hagyta abba az előbb, de keze most nem talál vissza a ritmusba.

Azok ott maradtak együtt, összehozta őket a felháborodás. Meglesz a témájuk a mai vasárnap délutánra! Ő meg itt téblábol egyedül. Fel-alá járkál a szedersorok közt, hogy összeszedje a gondolatait. Pedig a szedret, málnát is szedni kell, mert szerződése van rá, holnap szállítani akar.

Megadóan akasztja a nyakába a kétfülű, madzagos edényt. Itt egy ideig nyugodtan lehet. Ide, meg a méhesbe szokott elbújni néha, ha rendet akar teremteni magában.

Megint így járt. Sokszor napokig rágódik azon, amit valamelyik lánya mondott. Rákérdez: hogy is volt?, s hogy nem emlékeznek, belegabalyodik, még ki is nevetik érte.

Számított rá, hogy gáncsolni fogják. Hogy a felesége vagy valamelyik lánya, esetleg kettő ellene lesz. Mint mindig is szokták, ha az apjuknak valami ötlete támad. Persze, sokszor kiderül aztán, hogy nekik van igazuk, jobban átlátnak mindent, többet vannak emberek között.

Várta az ellenkezést. Gondolta, hogy sajnálni fogják azt a disznót az ő rokonától. De azt hitte, a „kicsi” majd mellette lesz: úgy tudott rajongani minden rendkívüliért, nagyon szerette a családi „fel fordulásokat”. Persze, titokban még a nagyobbakra is számított: ők is izgatottan készülnek. De nem — lehurrogták, mielőtt az egészet végigmondhatta volna.

Pedig most józan, valóságos az ő terve is. Régen, sokszor átgondolta már.

Disznót akar vágni, mert várja a bátyját. A tulajdon testvérbátyját várja Amerikából — harmincegy évi távollét után.

De erre nem gondolt. Hogy most evvel verik fejbe. Hogy megint ez a legnagyobb akadály. A *nincs*. Most a hűtőszekrény. Máskor a porszívó, a centrifuga, a gáz. Most éppen a hűtőszekrény. Hogy a gémeskútban nem tárolhat két mázsa húst, mint valami ételmaradékot. Nem szemrehányásként mondták ugyan, nem követelőzősként, csak éppen éle volt a szavaiknak, így kellett érteni.

Arcára csíkokat húz a verejték — tényleg tombol a kánikula. Szaporátlan dolog a szedre-zés, most meg nem is megy úgy, mint máskor. Erős, durva férfikeze fel szokta venni a ritmust a lányai kezével. Igaz, neki sokkal több a része az ilyen munkából.

Márpedig azt a disznót le fogja vágni. Beszéljenek a nők, ahogy megszokták. Nem hetven vendéget vár, hanem kettőt, nem lakodalom lesz, hanem testvérek találkozása, de disznóvá-gással! Megérzi ugyan a család is, de most az egyszer majd a sarkára áll.

Fizetni akar a bátyjának. Testvéri eszközökkel, de fizetni a régi sérelmekért. Vendégség-be jön hozzá a bátyja. Szeretné odadörgölni neki:

— Nézd, nemcsak kérn tudok, hanem adni is. Olyat adok, amiről tudom, hogy évek óta hi-ányzott. Augusztusban disznót vágok. Megtehetem. Nem sajnálom. Marad még a disznóólban.

Régen készül erre a találkozásra. Mióta tudja, hogy a bátyja jöhet. Régebben: mióta a sé-relem tüzel benne. Vagy mióta rádöbbsent, hogy a bátyjával sose versenyezhet? Talán amióta a világon van.

Már úgy néz a kiszemelt ártányra, mint a Jóska hízójára. Ez a disznóvágás lesz a bosszú, a visszafizetett kölcsön, ami bebizonyítja az ő igazságát.

Vadul szedi a fekete gyümölcsöt, észre sem veszi, hogy kezét felsértik a tüskés ágak. Most eszébe se jut, hogy óvatos legyen, pedig a lányokat is ő tanította, hogyan vigyázzanak kezük-re, szemükre, ruhájukra.

Magában már sokszor átélte a nagy vendégséget, felépítette, kiszínezte a legapróbb rész-letekig.

Hurkát, kolbászt, májast, töltött káposztát, sült húst, paprikást, hagymás májat — mindent úgy csinálnak majd, mint az igazi téli disznóvágásokon szokás. A felesége meg a lá-nyok hordják majd teli tálakban a finomabbnál finomabb sok ennivalót, lesz mindenhez uborka, paprika, saláta, gyümölcs; frissen is, befőzve, savanyítva is — tudja azt a felesége, mihez mi való. Ötféle szörpből válogathatnak majd a vendégek: van ribizli, büszke, málna, meggy, szeder. Saját termésű, saját készítésű minden, tulajdon munkájuk eredménye.

Maga elé képzeli Jóskát, ahogy kerekre nyílik a szeme az öccse szépen terített asztalánál.

— Nem pótolhatja ugyan az édesanyám főztjét — mondja majd neki —, de azt akarom, hogy otthon érezd magad — s a legjobb meggyborból önt a poharába.

A nők meg hordják egymás után a tornyosan rakott tálakat, mintha sose akarna az ebéd-nek vége szakadni. S váltják majd a tányérokat is, mint igazi nagy ebédeken szokás.

Hadd lássa Jóska is meg az az Amerikában szerzett új sógornő is, mit jelent a magyar vendéglátás, az igaz testvéri szeretet!

Meg akarja mutatni: az az élheterlen, éhenkórász öcséd vitte valamira! Otthoni batyu nélkül is, testvéri segítség nélkül is. Ember lett.

Nem így kezd, ha egy kicsit tovább él az apja. Akkor szakma lenne az ő kezében is, mint a többi fiúéban, vagy esetleg házat venni segítik, mint az idősebb néneit. Egyik bátyja ko-vács, a másik hentes, mint az apjuk volt. Jóskából asztalos lett.

Ő tizenegyediknek született, nem is serdült még, mikor az apja meghalt. Katonakorban érte a háború. Örült, hogy megúsza élve, hogy kikerülte a fogságot. Csak éppen majdnem ke-nyér nélkül maradt a világégés után. De kapálni, kaszálni, zsákolni tudott, élni akart és szeret-tett. Földje ugyan nem volt, de mindig talált munkát a falujában. Nem húzta el sem a város, sem a külföld, mint sok kortársát; úgy gondolta, élni ott is tudni kell, ahol az ember megszü-letett. Nem sokra vitte: megnősült ugyan, mint a többiek, bár csak éppen magát meg a rajta valót vitte a házasságba. Szerencsére megértő, munkás társat talált, s ha semmi nélkül kezdtek is, nem keresték az okot a panaszkodásra. Nézeteltéréseiket, szócsatáikat elsimogatta az idő. Csak sokára, huszonöt év küszködés után lett házuk is a három gyerek mellett. Szakmája per-sze azóta sincs. Munkát ad ugyan a kertje meg az állami gazdaság. De ha az apja vagy tíz évvel tovább él...

A testvérei nem rajongtak az apjukért. Ismerték. Látták részegen, látták, amikor az any-jukat rugdosta. Neki csak a képzelet színezte álmok maradtak róla. Azt tudja, hogy az elráko-

sodott gyomra vitte el, mégis erősnek, szépnek látja, mellette fölcseperedett vagy sokkal idősebb bátyjai felnőtt másának. Olyannak, mint önmagát az esküvői képen.

Az anyjával, hiába élt az asszony majdnem kilencven évet, nem sok közülük volt egymáshoz. Nagyon egyoldalú maradt az ő fiúi ragaszkodása, szeretetétisége. Régen nagymama-anyjuk — talán a nagyobbak hálátlansága miatt is — csak kellenlennl tette a dolgát a legkisebbek mellett. Belefásult mindenbe, megkeserítette és közönyössé tette az özvegyiség, a támasznélküliség. Kiszaladt a kezéből minden, amit az ura hagyott rá — nem lehet csodálkozni rajta. De azért neki az anyja volt, ő szerette, megbecsülte, megsiratta. Még ha a nevelésében többet köszönhetett a véletlennek, az árokpartnak, mint a szülöháznak, akkor is.

Csak éppen emléket akart róluk, tőlük. (Mind a kettőtől.)

Az apja hűsvágó bárdját kérte, meg az anyja szobájából a nagy faliorát. Attól a nénjétől kérte, aki gondját viselte az anyjuknak. S kifutott a kérés híre még Amerikába is. Akkor az volt rá a Jóska válasza:

— Ki tett téged osztóvá és bíróvá miközöttünk?

Antikbútor-asztalos! Ismeri a munkáját a fél világ. Európába is hívják, franciák, hollandok dolgoztatnak vele. Mégis tőle sajnálta volna az „örökséget”, az emléket.

Harminc évig haza se nézett, nem hozta haza se az anyja, se a testvérei halála, az unokaöcsök lakodalma, az újabb nemzedék születése sem. Mégis onnan akarta megvédeni a szülei hagyatékát.

Ez az egyik, amiért fizetni akar. A másik még régebbi túske benne. Nem lehet elfelejteni. Hiába telnek közben az évtizedek.

Három gyereket nevelt. Ahogy nőttek, úgy kellett mindenből egyre több, egyre nagyobb, egyre drágább. Könyv. Ruha. Kenyér. Szeretett volna mindent megadni nekik, ami az ő gyerekkorából kimaradt, aminek a hiánya kihat egész életére. Nyelte a fizetését a mindennapi szükség. De azért nem szorult ő kölcsönre soha. Idegentől nem is kért volna.

Így is nehezen szánta rá magát. Jóskának akkor már mindene megvolt. csupa boldog hír jött az Újvilágból, felvillanyozta az anyjukat, a testvéreket: Jóskáké gazdagok, híresek. Gyönyörű színes képeket küldött, ragyogott a lakás, a kocsi, ragyogtak ők maguk. Az egész falu a képeket csodálta. Jött a névkártya is — ott a nevük előtt a Mr. Jóskának akkor már két autója volt — külön magának, külön a feleségének —, autós embereket akart nevelni Amerikában született fiaiból is.

Ő akkor úgy gondolta, joga van kérni, ha a bátyjának magától nem jut eszébe, hogy hagyta itt. Tudta, hogy ő a Jóska helyében segítene.

Sokszor úgy érezte, könnyelmű volt, erején fölül vállalt, mikor a „nem tervezett” harmadik gyerekről is úgy döntöttek: legyen. Őten éltek egy keresetből meg abból, amit az asszony a kertből, jószágból, varrásból összehozott. Nem, nem éheztek, de meg kellett nézni még a filléreket is. S ha fagyira valót adott mind a három gyerekének — arra vigyázott, hogy lehetőleg mindent egyformán adjon nekik —, vagy kedvezményesen moziba engedte őket, szégyellte ugyan, de kiszámolta, hogy az ilyen „váratlan kiadás” csaknem egy-egy kenyér ára, az a kenyér pedig elég lenne a családnak a napi három étkezéshez...

Szeretett volna egy kis előnyt: pénzt kért ólra, öntözőmotorra. Nem, nem a legszüksége-sebbre, nem kenyérre, nem is az öltöző ruhára, de úgy érezte, ez jobban kell, mint bőség mámorította bátyjának a harmadik autó. Egy kis könnyebbséget akart az otthoni munkájában, hogy paradicsommá varázsolja a kertjét, hogy többet pénzelhessen málnából, eperből, szederből, palántából, aminek még falun is keletje van, hogy többet adhasson a gyerekeinek, ne kelljen lelkifurdalást éreznie, ha máshoz méri magát.

— Itt se terem a fán a dollár, öcsém! — ez volt a Jóska válasza az ő szégyellős kérésére. Ez lett belőle. Meg:

— Ki tett téged osztóvá és bíróvá miközöttünk?

Így csak annyija van, amire a saját erejéből telt. Nem sok, de legalább nem kell megköszönnie senkinek, nem is hányhatja fel senki.

Hónapok lemondása kellett a tűzhelycseréhez, a gyerekek nyári keresete a mosógéphez, minden szeptemberi induláshoz. Villanyuk ugyan akkor lett, mint a faluban a többségnek, az kellett, hogy a lányok tanulhassanak, de tévére az egész szomszédságnak hamarabb jutott, mint nekik.

Szoba-konyhában éltek és élnek, harminc négyzetméteren, tanácsi ház volt, megvenni is csak azért tudták a több éves bérlet után, mert kedvezményesen jutottak hozzá. De a bővítésére még nem telt, nem telik hamarosan.

Mégis, amikor el-elnézte karácsony előtt vagy anyák napja táján a három titkolózva összehajló fejecskét, vagy mikor a nagyobbak összegyűjtötték a kiflipénzüket, hogy a kicsinek meséskönyvet, játékot vegyenek, akkor azt se bánta, hogy autót nem tud adni nekik, akkor tudta: helyesen döntött, *nem sok* a három gyerek. S örült, hogy nőnek, egészségesek, jó tanulók, szeretik a munkát. Sokszor engedett, ha látszólag ellenére döntött a „családi tanács”: tudta, hogy bízhat a felesége és a lányai ítéletében. S nem bánta, hogy másfél órákra is kitiltják az egyetlen szobából, mert ők mosakodnak.

Talán csak akkor örülne jobban a gyerekeinek, ha van egy fiú is köztük, ne lenne mindig a nőké az igazság.

Autót ugyan nem adott egyiknek se, de iskoláztatta őket, kenyerre, jó keresete van már kettőnek, lesz a harmadiknak is. S most, hogy az egyik már menyasszony, nem semmivel engedik az önálló életnek. Többre vitték, mint az apjuk, még ha a Jóska gyerekeivel nem is versenyezhetnek.

Megtelt az edénye megint, húzza a nyakát — csak a gyűjtőről látja, hogy harmadszor üríti már. Öröm az ilyen gyümölcsöt szedni — érettek, feketék a szemek, nagyok, mint egy-egy ujjperec, ha nem látott volna neki, holnapra le is hullanának. Nem evett ma még egyetlen szemet sem. Eltelt vele, nem is kívánja már, csak a szeme, a keze gyönyörködik benne.

No, majd szemezgetik a lányok, ha kijönnek.

Csitul a hőség. Vasárnapjainak, egész hetének, egész életének a legszebb részei ezek a nyugodt estébe hajló, hűvösödő délutánok, amikor itt dolgoznak mindnyájan, együtt töltik az egyre fogyatkozó szabadidőt. Kellene a munkás kezek s kell az emberi hang a közelébe. Mogyorva töprengéseit elűzi a lányok nevetése, bár csak a morgásaival, szemöldöke emelésével vesz részt a beszélgetésükben. Kár, hogy most nehezteléssel várja őket.

Nem, paradicsom nem lett a kertjéből, de azért megmutathatja bárkinek. Nemhiába nyeli el minden ünnepnapját, minden csepp szabad idejét, ott kell tölteni az öntözőcső végén az estét, a fél éjszakát. Jószág meg kert mellett nincs ünneplő ruha, esti tévzés sem — sáros, fáradt, fázik, ha naponta sorra itatott minden szomjas szájat, minden kis sorocskát.

Hát ezért lesz most ez a disznóvágás, hogy megmutassa a bátyjának: saját erejéből is csak vitte valamire.

— Magunknak nem vágnám le — mondja neki —, de neked megteszem. Hogy tudd: én azért a testvéred maradtam...

Megosztja vele azt a kicsit, amije van.

Bement. A küszöbre állt, felhajtotta a légy pettyes ajtóruhát. Tudta, hogy a vita csitulással újabb családi anekdoták hőse lesz, s a lányok el fogják játszani még a mozdulatait is.

A gyerekei „folytatása következik”-veszekedésnek hívták az ilyet, amikor ő a kosfejével megpróbált valahogyan rést ütni az egységükön. Sok régi marakodás keserű tapasztalatával tudta, hogy megint nem sikerül.

Érezte, hogy ők is a disznóvágást tárgyalták, de azt is megérezte, hogy kész a döntés, hogy legyintenek a tervére, mint apjuk legújabb bogarára. Nyugodtak voltak, békés vasárnap délutáni hangulatban, mint bármikor máskor.

Indultak a kertbe mind a négyen.